

Artillerivejens kaserne, 1891-1973

Af Søren Hatting og Gitte Kure

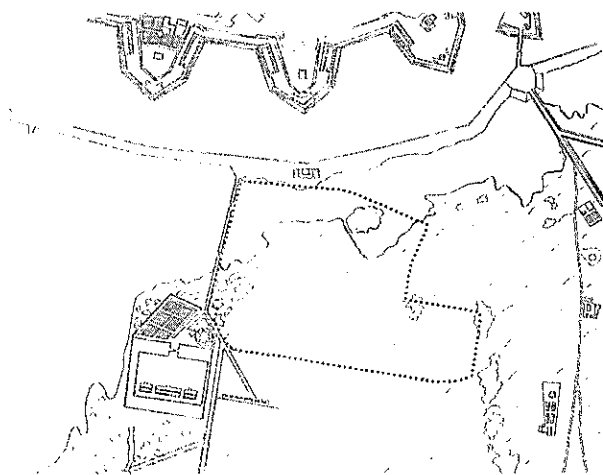
Siden 1973 har Artillerivejens kaserne været en del af Statens Serum Institut. Da kasernen blev nedlagt, blev arealet og alle bygninger overdraget til SSI. Der har siden da været foretaget nedrivninger, renoveringer og ombygninger af kasernebygningerne, men selve hovedanslaget i det gamle anlæg er stadig intakt her i 2008.

Hovedadgangen til SSI, Artillerivej 5, er den tidligere kaserne hovedindgang. Adgang til SSI skete tidligere fra Amager Boulevard.

Kasernen opførtes til 2. Artilleriregiment, som tidligere var indkvarteret i Kasernen ved Frederiksholms Kanal. Den gamle kaserne må være blevet utidssvarende, så i finansårene 1889/1890 og 1890/1891 bevilgedes en samlet sum på 950.000 kr. til opførelse af den nye kaserne. Grundkøb og opfyld af grunden androg kr. 150.000, selve byggeriet kr. 800.000.

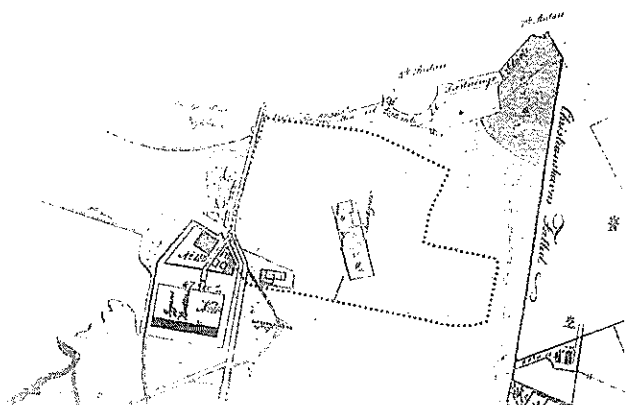
Der lå dog allerede militære anlæg i området, nemlig Faste Batteri, hvis rester i dag kan ses på strækningen mellem SSI og metrostationen Islands Brygge. I dag fremstår resterne med et græsareal med voldgrav, grøfter og nogle få lave volde. Njalsgade, Artillerivej samt anlægget af metroen, har taget en god bid af det oprindelige anlæg. Anlægget er i dag et frede fortidsminde.

I 1648 har der første gang været anlagt skanser i området, som en del af forsvarsanlægget omkring København. I forbindelse med den svenske belejring i 1658/59 blev dette anlæg muligvis ødelagt eller det blev sløjfet. I 1680 omtales igen en Artilleriskydeplads på Amager, og i 1763 kommer et mere permanent anlæg. I 1765 påbegyndtes anlægget "Faste Batteri", som øvelsesbatteri for Det kongelige Artillerikorps. Anlægget var færdigt i 1770. Fra batteriet blev der anlagt skydebaner mod syd.

Kortskitsen fra 1780

Her ses Faste Batteri, lagt lige i strandkanten. Den punkterede figur på skitsen og på de øvrige historiske kortskitser viser SSI's område, som det ligger i dag, dengang delvis ude i vandet mellem Amager og Christianshavns Vold.

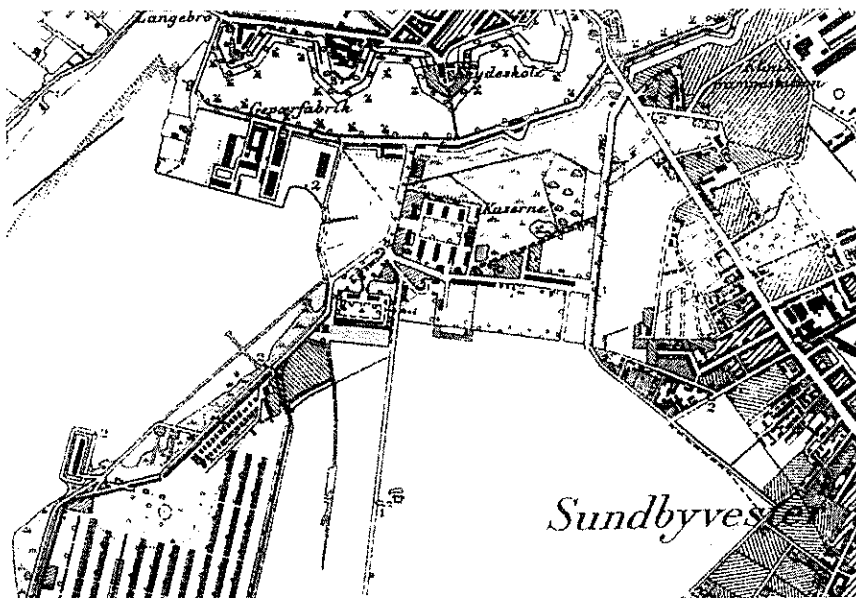

Kortskitsen fra 1811

Der er sket en del opfyldning af arealet mod nord, mod Stadsgraven. Midt på SSI's område er vist en sandgrav.

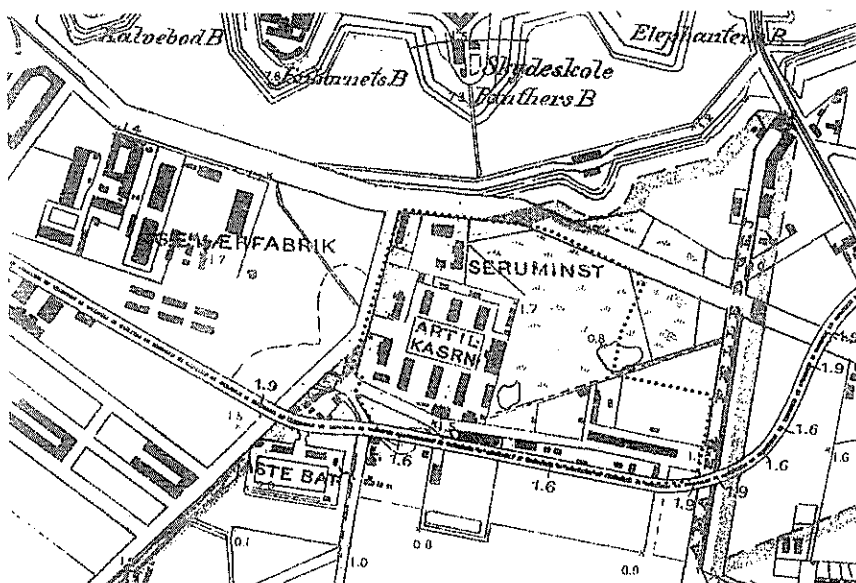
Kortskitsen fra 1895

Der er opført en geværfabrik på det kaserneareal, der senere blev kendt som Tøjhusgrunden, arealet ligger langs Amager Boulevard, hvor de nye glaskontorbygninger nu er opført. På dette kort ses også den nye Kaserne for 2. Artilleriregiment, den stadigvæk eksisterende Ballonparken (opført i 1916/17), skydebanerne mod syd, samt byområderne Sundby Øster og Sundby Vester, langs Amagerbrogade.

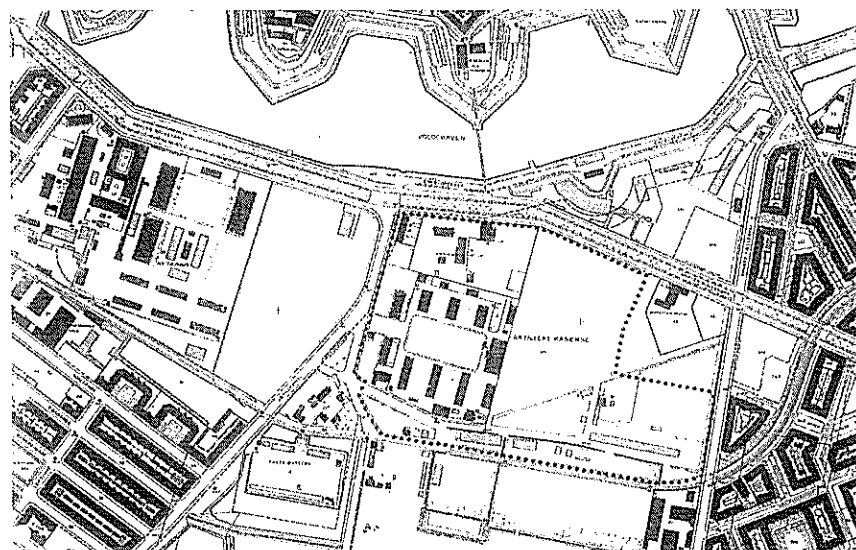
Kortet fra 1903

De første bygninger på SSI er blevet opført. Bygning 41 og en del af bygning 37 ses. Bygning 45, beliggende uden for SSI, er opført med lejligheder. De første boliger ved Njalsgade på Islands Brygge er opført, Artillerivej er anlagt, og har skåret en bid af Faste batteri. Njalsgade er ikke ført igennem til Sundholmsvej. Frem til 1973 var Njalsgade på strækningen mellem Sundholmsvej og Artillerivej blot en sti over Fælleden, med bom i hver ende. Amagerbanen er anlagt. I dag markeret af hegnet langs SSI's sydskel.

Kortskitsen fra 1922

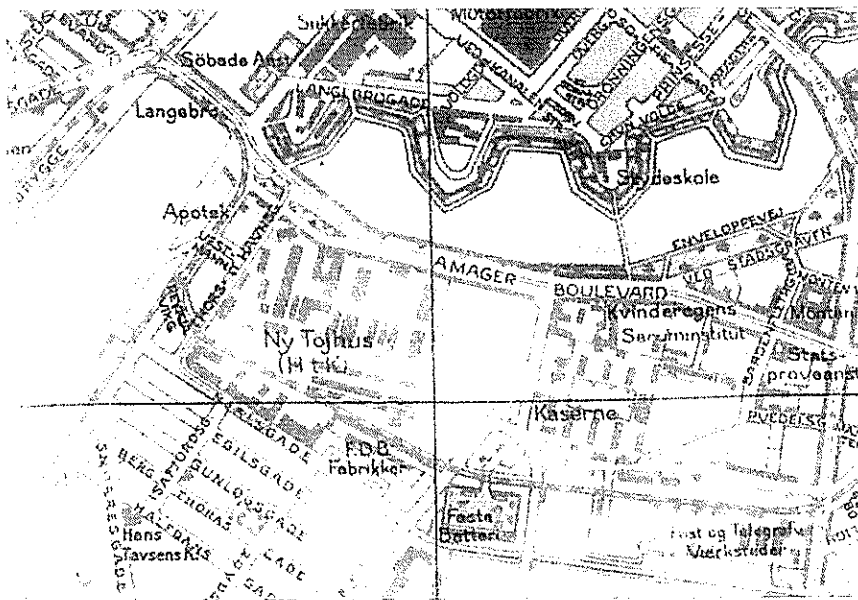
Nu ses SSI bygningerne 33, 35, del af 37, samt 38 og bygning 41.

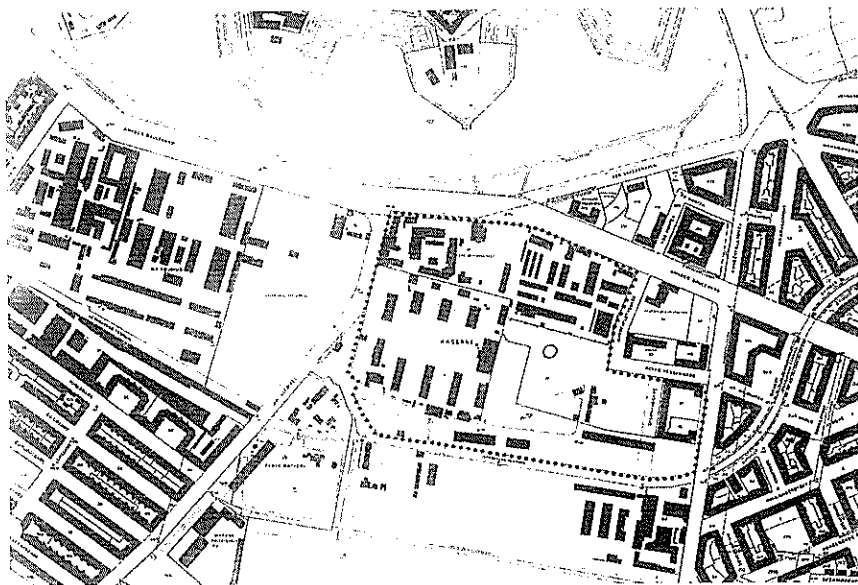
Byggegrunden:

For at kunne opføre kaseren på det flade strandareal, var det nødvendigt at hæve terrænet med "6 fod jord, taget fra en udgravning i Kalvebod Strand".

Det er ca. 2 m. Vi stødte på dette sandlag, da kælderen til bygning 211 blev udgravet i 2005. Bygning 211 ligger i kanten af det gamle kaserneareal.

Da arealet ved siden af kasernegrunden nogle år senere blev overdraget til SSI, blev også vores terræn hævet et par meter. Denne gang skete det med store mængder af nedbrydningsmaterialer fra det i 1884 brændte Christiansborg Slot. Vi støder stadig på dette lag med masser af murbrokker, når vi graver ud for nyt byggeri.

Kortskitsen fra 1946

Af de følgende kortskitser ses, hvorledes der sker en stadig udbygning såvel på SSI som i de bydelene omkring SSI.

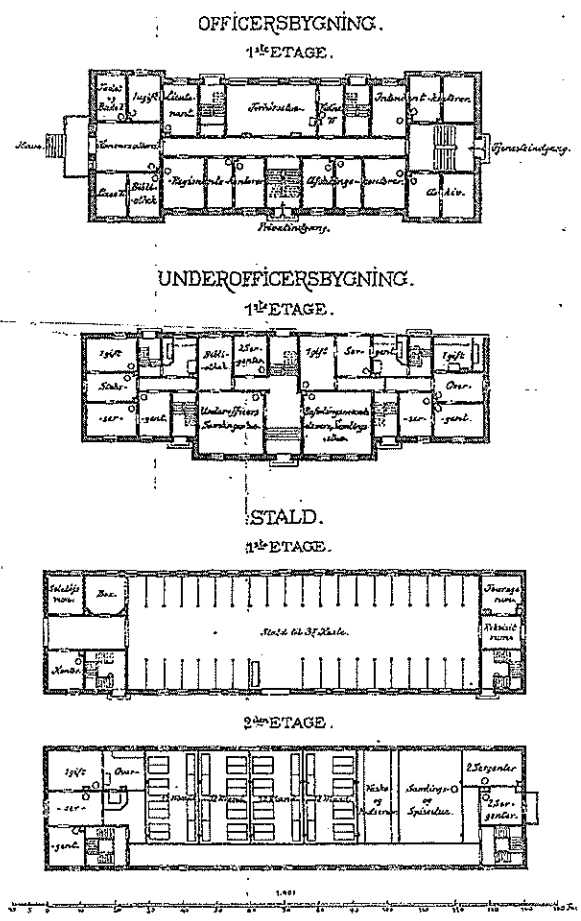
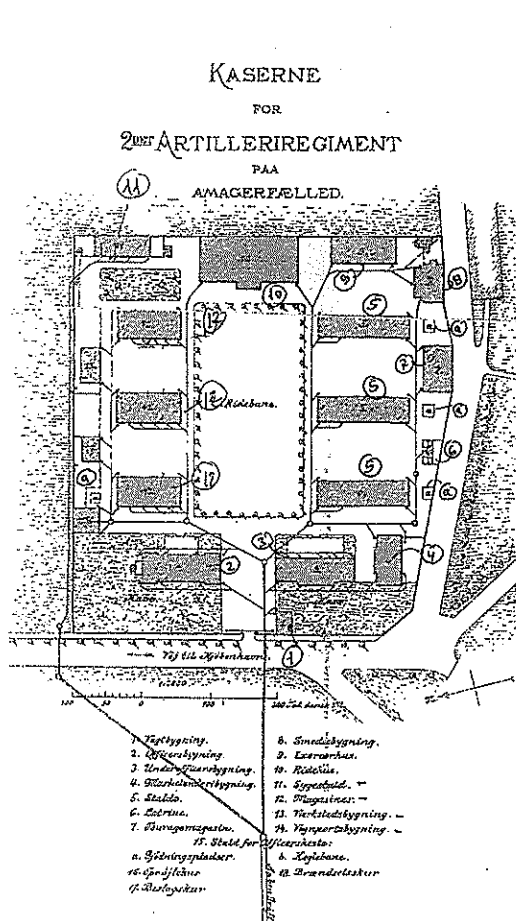

Kortskitsen fra 1977

Kasernens hovedplan:

Som det ses på planen over "Kaserne for 2. Artilleriregiment på Amagerfælled" er der tale om relativt stramt bygningsan-

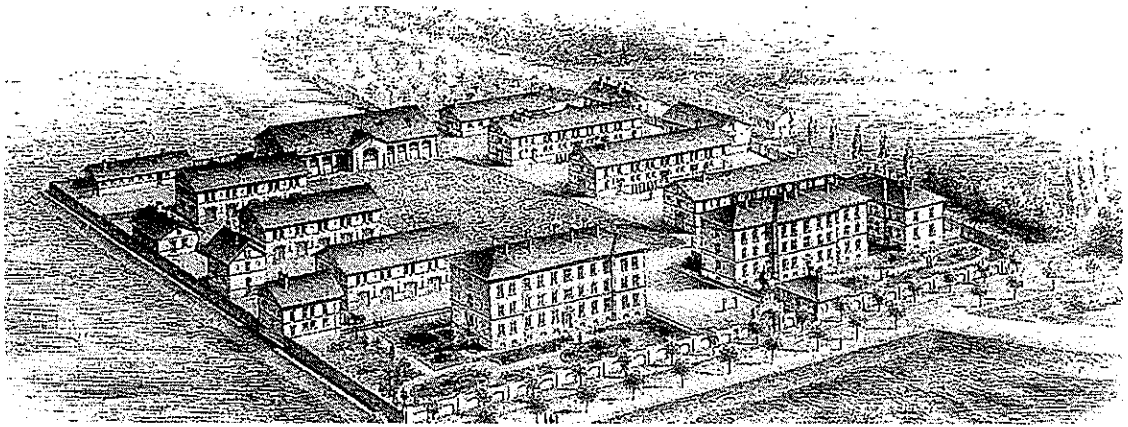
læg, opført omkring ridebanen – vores store parkeringsplads i dag.

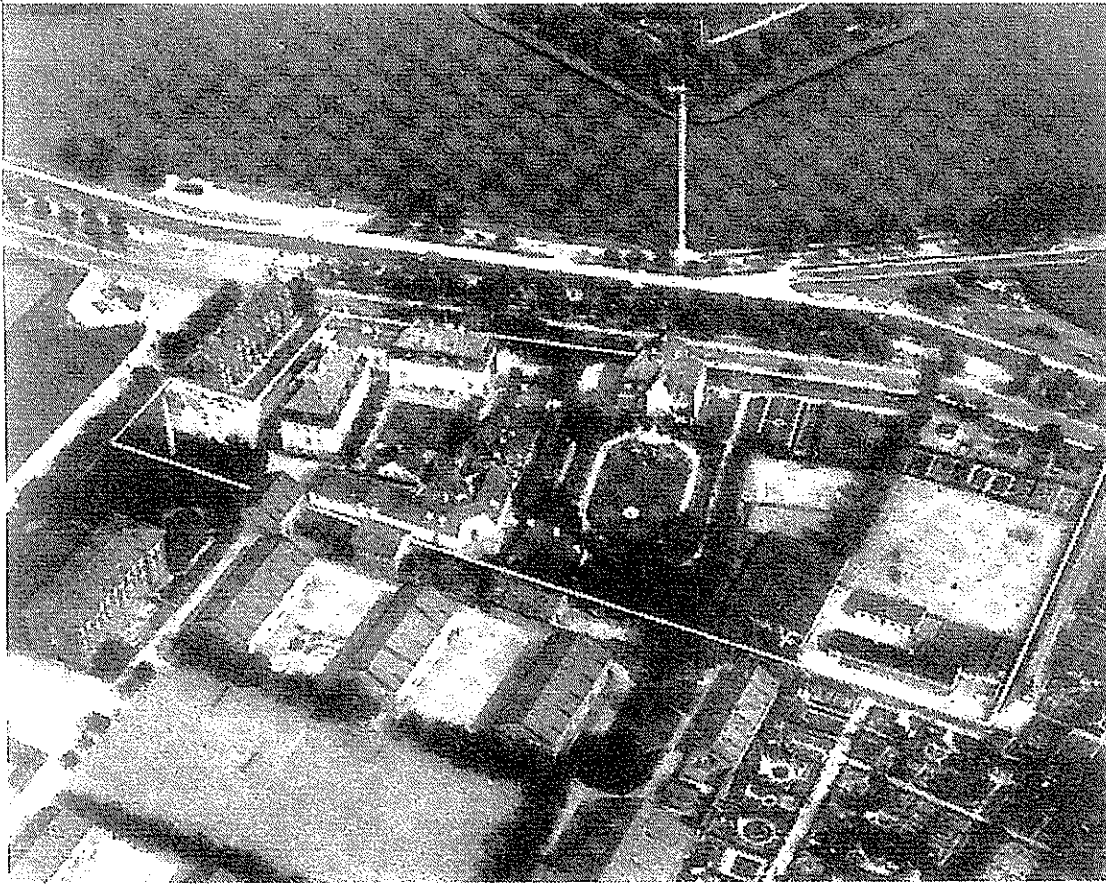

Officersbygningen - SSI bygning 202
Ved indkørslen har vi i dag bygning 202 på venstre side, mod nord. Det er den tidligere officersbygning. Den havde indtil bygning 201 blev bygget i starten af 1980'erne, en pendant mod syd (se tegningen af hele bygningsanlægget), som var underofficersbygning. I kælderen i officersbygningen var der indrettet viktualierum, brændselsrum, vaske- og strygerum. I stueetagen var der primært kontorer, men også fællesrum med bibliotek og samlingsværelser, der benyttedes ved festlige sammenkomster. Sidstnævnte havde udgang til "oberstens have", som den delvis ligger i dag med de midlertidige kontorpavilloner. På 1. sal fandtes

boliger for gifte adjutanter og ugifte løjtnanter. På 2. sal var der bolig for kasernens kommandant og for kasernens overdyrlæge. (kasernen havde ca. 120 heste). På loftet var der både beboelseslokaler og tørreloft. Til bygningen hørte en gård med tørreplads og latrin. Der var tjenesteadgang i gavlen mod syd (i dag lukket) Familierne havde adgang mod vest (ud mod Udlandsvaccinationen)

I forlængelse af den røde mur ud mod Artillerivej (ses stadig ud for Udlandsvaccinationen), lå en vagtbygning ved Artillerivej. Den indeholdt lokaler for vagtkommandør, vagtmandskabet samt to arrestlokaler.

*Luftfoto,
ukendt årstal.*

Batteristaldene – SSI bygningerne 205, 206 og 207

I stueplan i hver af de tre staldbygninger, var der plads til 37 heste samt rum til seletøj, foder og et kontor til batterichefen. Specielt i bygning 207 er der stadigvæk tydelige spor fra den oprindelige indretning. I dag er der lager for indkøb, i hele stueetagen under KVA.

Hestene stod i spiltove, dvs. bundet i rækker langs de to facader. Gulvene i stalden var brosten, fuget med "kunstig asfalt", som dannede en for "urinen uigennemtrængelig masse".

På væggene er der stadig rester af de oprindelige glaserede klinker, som dækkede væggen helt op til vinduerne. Overvæggen var pudset og hvidtet (kalket). Man kunne med denne beklædning let desinficere stalden ved skylning med vand på den nederste del, og ved hvidtning med kalk på den øverste. Foran hestene var der krybbe og højhæk af jern. Vanding af hestene skete ved et fælles vandtrug inde i stalden.

På 1. sal var der en lejlighed for 1 gift oversergent (3 værelser samt køkken). Der var en samlingsstue, et vaskerum, 4 belægningsstuer for hver 12 mand og

derudover 2 værelser for 4 ugifte sergenter. Belægningsstuerne var ikke indrettet til opvarmning.

I loftsetagen fandtes kloset og pulterkammer for oversergenten. Derudover fandtes 3 munderings- og våbenkamre, foderrum og tørreloft.

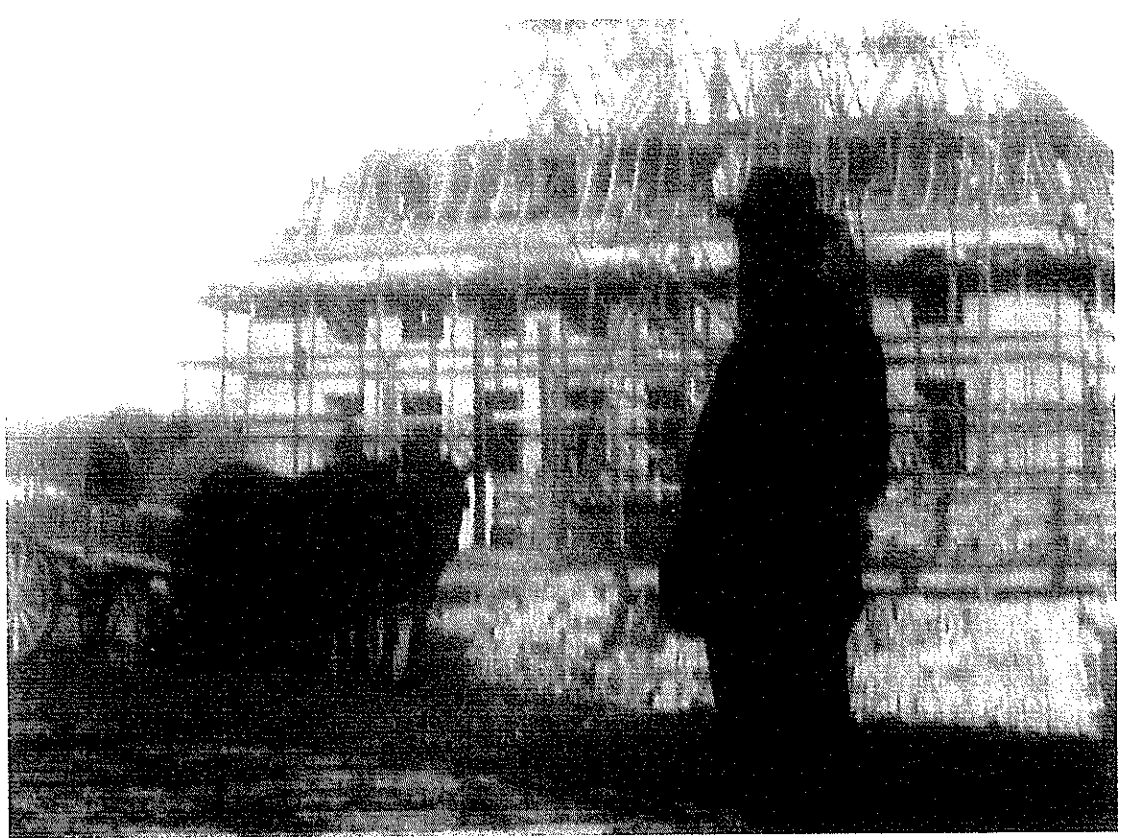
Eksercer- og gymnastikhus, SSI gymnastiksalen

Taget har fra starten været skifertag forsynet med bræddeforskalling på undersiden. Gulvet er plankegulv oven på beton. Rummet var forsynet med skorstene, for at der kunne anbringes kakkelovne inde.

Ridehuset, lageret SSI bygning 215

I dag er der godt fyldt op med lagervarer i det gamle ridehus. Mod vest, ud mod parkeringspladsen, har bygningen en udbygning til tilskuerloge. Der var fra starten 8 store vinduer i taget. I dag er der en indskudt etage i bygningen mod nord, og der er monteret loft under de gamle stålgitre i tagkonstruktionen.

Det har været et imponerende rum, da det fremstod som et stort rum med synlig tagkonstruktion og frit rideareal.

Bygning 41, 1902.

Sygestalden SSI bygning 30, el- og vvs-værksted

Sygestalden var delt i to helt adskilte afsnit til hhv. almindeligt syge heste og "smittede" heste. I smittestalden var der 4 spiltove, 1 foderrum samt sovestue for en hestepasser.

I stalden for alm. smittede heste, var der 2 stalddrum med hver 3 spiltove, 2 bokse, 1 operationsrum, 1 medicin- og omslagskøkken, 1 kontor for dyrlægen samt 1 foderrum. Sygestalden havde sin egen kloakledning, som ikke stod i forbindelse med de øvrige kloakledninger på kasernens areal. Begge løb dog til sidst direkte ud i stranden via en fælles grøft – se kortskitsen fra ca. 1895

Loftsetagen blev brugt til foder.

Magasinbygningerne

SSI bygningerne 208, 209 og 210

De tre magasinbygninger er endnu kun delvis ændret ved de ombygninger, der er sket til det brug, de har i dag og kun i stueetagerne. I 209 er der i stueetagen indrettet et nyt GMP lager. 208 rummer lagervarer og i 210 er der garage for vores entreprenører.

Bygningerne har stadig de oprindelige vinduer med 1 lag glas og spinkle sprosser. I stueplan, der var opdelt i 5 dele, var der plads til vogne for de 4 delinger og 1 reservebatteri.

Oprindeligt var 1. salen indrettet med 5 rum til de 5 delinger. Her opbevaredes sadel- og seletøj. Den indretning der står

tilbage fra 1973, hvor Institutet overtog bygningen, viser en senere indretning med delingsstuer for soldater, incl. stort fælles baderum.

Loftsrummene fremstår stadigvæk som oprindeligt, helt fri for indretning.

Ridebanen nu parkeringspladsen

Ridebanen har fra starten været kantet af træer hele vejen rundt. I dag har vi nogle halvsyge kastanjer stående tilbage langs dele af pladsen, men ved en renovering af pladsen vil der kunne nyplantes sunde træer af anden art end kastanjer.

Øvrige bygninger

Sidst der blev fjernet en af de gamle kasernebygninger var i 2004, da Fouragemagasinet, SSI bygning 218, som lå syd for 206 og 207, måtte vige pladsen for den nye dyrebygning. SSI anvendte bygningen til oplagring af møbler og større udstyr. Den blev oprindeligt anvendt til opbevaring af hø, halm og havre.

Generelt

Forhåbentlig kan der også fremover findes god anvendelse for de gamle bygninger. Ridebanen med ridehuset mod øst, de tre magasinbygninger mod nord og de tre batteristalde mod syd, udgør et specielt hele, en smuk plads, som Statens Serum Institut har kunnet bevare på trods af nyindretninger og opførelse af nye bygninger i området.